

QUAN HỆ ĐỐI TÁC CHIẾN LƯỢC TOÀN DIỆN VIỆT NAM-ẤN ĐỘ HÌNH MẪU HỢP TÁC TIN CẬY TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

PGS, TS LÊ VĂN TOAN

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Quan hệ Việt Nam-Ấn Độ được lãnh tụ Hồ Chí Minh và M.K.Gandhi, Jawaharlal Nehru và các thế hệ lãnh đạo, nhân dân hai nước cùng chung tay vun đắp. Từ năm 1921 đến khi tạ thế năm 1969, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã để lại gần 70 bài viết, phát biểu, thư từ, điện báo gửi cho lãnh đạo và nhân dân Ấn Độ. Và chính Người đã cùng M. K. Gandhi và Jawaharlal Nehru đặt nền móng vững chắc cho quan hệ hữu nghị Việt Nam - Ấn Độ thời hiện đại.

Từ năm 1956, Việt Nam và Ấn Độ bắt đầu thiết lập quan hệ cấp Lãnh sự; ngày 7-1-1972, Việt Nam và Ấn Độ đã thống nhất nâng quan hệ ngoại giao giữa hai nước lên thành cấp Đại sứ, năm 2007 đối tác chiến lược và năm 2016 đối tác chiến lược toàn diện. 46 năm qua, Đảng, Nhà nước và nhân dân Việt Nam-Ấn Độ, luôn vun đắp cho tình hữu nghị đó phát triển cả chiều rộng và chiều sâu, với những khuôn khổ hợp tác mới tin cậy hơn, thực chất hơn, hiệu quả hơn- là hình mẫu hợp tác tin cậy trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Việt Nam; Ấn Độ; quan hệ đối tác chiến lược toàn diện

1. Quan hệ Việt Nam-Ấn Độ: Hành trình phát triển, đơm hoa, kết trái

46 năm qua, quan hệ Việt Nam-Ấn Độ không ngừng phát triển trên tất cả các lĩnh vực, mối quan hệ bang giao đó bắt nguồn từ sự giao lưu, tiếp biến văn hóa từ nhiều năm, hai nước không có xung đột, vướng mắc nào, lại tương đồng trong tư tưởng đối ngoại, có sự song trùng về lợi ích chiến lược, sẵn sàng chia sẻ cho nhau trên hầu hết các vấn đề song phương và đa phương, kể cả vấn đề nóng hiện nay như Biển Đông và vấn đề mới như chiến lược Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương.

Trong chuyến thăm Việt Nam, năm 2016, Thủ tướng Ấn Độ Narendra Modi nhấn mạnh: “Người Ấn Độ mang đến Việt Nam thông điệp

của đạo Phật - thông điệp hòa bình và yêu thương. Chính vì vậy mà người Ấn Độ luôn có vị trí đặc biệt trong trái tim của người dân Việt Nam”¹.

Sự tin cậy chính trị luôn được củng cố, xây dựng thông qua việc hai nước thường xuyên trao đổi các đoàn cấp cao của Đảng, Chính phủ, Quốc hội giữa hai nước. Tháng 1-2018, Thủ tướng Chính phủ nước Cộng hòa XHCN Việt Nam Nguyễn Xuân Phúc thăm Cộng hòa Ấn Độ và dự Hội nghị cấp cao kỷ niệm 25 năm thiết lập quan hệ đối tác đối thoại ASEAN-Ấn Độ với chủ đề “Chia sẻ giá trị, cùng chung vận mệnh”.

Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc đã hội đàm với Thủ tướng Ấn Độ Narendra Modi về đánh giá thương mại hai bên, tìm hướng giải quyết, thúc đẩy mạnh kết nối hàng không, hàng hải nhằm rút

ngắn thời gian vận chuyển, giảm chi phí, tăng tính cạnh tranh của hàng hóa hai nước, hạn chế từng bước, tiến tới xóa bỏ rào cản thương mại. Hai Thủ tướng cũng đã trao đổi về nhiều vấn đề hợp tác khác như chính trị, ngoại giao, văn hóa, xã hội, năng lượng, khoa học kỹ thuật, giáo dục, đào tạo.

Từ ngày 2 đến ngày 4-3-2018, Chủ tịch nước Trần Đại Quang và phu nhân đi thăm Ấn Độ. Chủ tịch nước Việt Nam cùng Tổng thống Ấn Độ dự các cuộc hội đàm quốc gia, dự Diễn đàn Doanh nghiệp Việt Nam-Ấn Độ, gặp gỡ các doanh nhân hàng đầu của Ấn Độ, nói chuyện với giới chính khách, học giả Ấn Độ, chứng kiến lễ công bố quyết định thành lập Trung tâm Nghiên cứu Việt Nam tại Viện Khoa học xã hội, New Delhi, Ấn Độ và cùng Tổng thống Ấn Độ công bố Tuyên bố chung Việt Nam-Ấn Độ.

Đặc biệt từ ngày 18 đến ngày 20-11-2018, Tổng thống Cộng hòa Ấn Độ đến thăm Việt Nam. Tổng thống Ấn Độ đã hội đàm với Tổng Bí thư-Chủ tịch nước Nguyễn Phú Trọng, hội kiến Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc, Chủ tịch Quốc hội Nguyễn Thị Kim Ngân; chứng kiến lễ trao các văn kiện hợp tác giữa Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh với Đại học Jawaharlal Nehru, bản ghi nhớ giữa Bộ Thông tin và Truyền thông với Bộ Truyền thông Cộng hòa Ấn Độ và nhiều bản ghi nhớ khác. Tổng Bí thư-Chủ tịch nước Cộng hòa XHCN Việt Nam Nguyễn Phú Trọng và Tổng thống Cộng hòa Ấn Độ Ram Nath Kovind đã ký bản *Tuyên bố chung Việt Nam-Ấn Độ* và tái khẳng định quan hệ hữu nghị truyền thống lâu đời, thủy chung giữa hai nước ngày càng được vun đắp, phát triển trên tất cả các lĩnh vực.

Những chuyến thăm cấp cao giữa hai nước không những tạo động lực cho việc triển khai các thỏa thuận hợp tác đã được ký kết mà còn thắt chặt thêm độ tin cậy chính trị giữa hai nước.

Cùng với việc thúc đẩy quan hệ song phương, Việt Nam và Ấn Độ cũng luôn ủng hộ nhau trên các diễn đàn đa phương và hợp tác chặt chẽ trong các cơ chế hợp tác đa phương như Liên hợp quốc, Diễn đàn hợp tác kinh tế châu Á-Thái Bình Dương (APEC), Diễn đàn hợp tác Á-Âu, ASEAN+, Hợp tác Tiểu vùng sông Mekông,... lãnh đạo hai nước chia sẻ nhiều quan điểm chung về các vấn đề khu vực và quốc tế cùng quan tâm. Hai bên khẳng định tầm quan trọng của việc xây dựng khu vực châu Á và Ấn Độ Dương-Thái Bình Dương, hòa bình, thịnh vượng trên cơ sở tôn trọng chủ quyền và luật pháp quốc tế, tự do hàng hải, hàng không và các hoạt động kinh tế không bị cản trở. Tổng thống Ấn Độ đánh giá cao Việt Nam đã phối hợp đăng cai tổ chức thành công Hội nghị Ấn Độ Dương lần thứ ba (8-2018) và nhấn mạnh vai trò của Ấn Độ và Việt Nam trong duy trì và củng cố cấu trúc khu vực mở, minh bạch, bao trùm và dựa trên luật lệ².

Lãnh đạo Việt Nam khẳng định ủng hộ chính sách *Hành động phía Đông* của Ấn Độ và đánh giá cao việc Ấn Độ ủng hộ vai trò trung tâm của ASEAN trong cấu trúc khu vực đang định hình. Hai bên nhất trí tiếp tục phối hợp chặt chẽ ủng hộ lẫn nhau ứng cử vị trí Ủy viên không thường trực Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc, Việt Nam nhiệm kỳ 2020-2021, Ấn Độ nhiệm kỳ 2021-2022 và ủng hộ Ấn Độ trở thành thành viên Thường trực Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc khi được mở rộng³.

2. Một số kết quả trên các lĩnh vực

Hợp tác kinh tế, thương mại giữa Việt Nam và Ấn Độ luôn là một trong những trụ cột quan trọng, luôn là mục tiêu chiến lược, là thành tố cốt lõi của quan hệ đối tác chiến lược toàn diện. Hiện nay, Ấn Độ là một trong 10 đối tác thương mại hàng

dầu của Việt Nam và Việt Nam là đối tác thương mại lớn thứ tư của Ấn Độ trong khối ASEAN. Kim ngạch thương mại hai chiều giữa hai nước không ngừng tăng, trung bình hàng năm là 10%, đã đạt 10 tỷ USD vào năm 2017 và dự tính trong kế hoạch đến năm 2020 sẽ đạt 15 tỷ USD.

Việt Nam đã và đang trở thành diễn đàn đầu tư hấp dẫn đối với các doanh nghiệp của Ấn Độ. Tính đến đầu năm 2018, Ấn Độ có 164 dự án trị giá 755 triệu USD, đứng thứ 28 trong số 116 nước và vùng lãnh thổ đầu tư vào Việt Nam. Nếu tính cả 2 tỷ USD vốn đầu tư của Tập đoàn TATA Ấn Độ triển khai xây dựng Nhà máy Nhiệt điện Long Phú II ở Sóc Trăng thì vốn đầu tư của Ấn Độ và Việt Nam cũng rất đáng kể.

Trong lĩnh vực năng lượng, nhiều năm nay, hai nước đã và luôn giữ thỏa thuận cùng nhau thăm dò dầu khí. Hiện nay, ngoài 3 lô dầu ngoài khơi mà Tập đoàn Dầu khí ONGC Videsk (OVL) của Ấn Độ đang thăm dò, Việt Nam đã mời Ấn Độ thăm dò thêm 5 lô dầu mới trên vùng đặc quyền kinh tế của Việt Nam ở Biển Đông. Các lĩnh vực như điện khí hóa, năng lượng tái tạo cũng được Việt Nam và Ấn Độ tăng cường hợp tác.

Trong lĩnh vực quốc phòng, an ninh, cả Việt Nam và Ấn Độ đều coi đây là trụ cột hợp tác quan trọng và việc triển khai hợp tác trên lĩnh vực này đã và đang đạt kết quả khả quan. Hai nước đã trao đổi các chuyến thăm cấp Bộ trưởng quốc phòng, cùng tuyên bố chung về tầm nhìn chung trong hợp tác quốc phòng giai đoạn 2015-2020, đưa ra lộ trình quan trọng trong hợp tác song phương, duy trì các cơ chế đối thoại, tăng cường hợp tác giữa các quân, binh chủng. Việt Nam và Ấn Độ cũng phối hợp chặt chẽ trên các mặt hợp tác an ninh khác bao gồm cả an ninh truyền thống và an ninh phi truyền thống, chống khủng bố, chống tội phạm công nghệ cao xuyên quốc gia và tăng cường an ninh mạng.

Ấn Độ đã ủng hộ Việt Nam gói tín dụng 100 triệu USD và gói tín dụng 500 triệu USD để tăng cường năng lực quốc phòng, chia sẻ kinh nghiệm về tham gia lực lượng gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc.

Về văn hóa, giáo dục, khoa học công nghệ và ngoại giao nhân dân, hai nước thường xuyên phối hợp triển khai nhiều chương trình hoạt động có ý nghĩa như trao đổi các đoàn nghệ thuật và lễ hội, liên hoan phim, triển lãm các xuất bản phẩm, triển lãm tranh nghệ thuật về đất nước, con người Việt Nam và Ấn Độ. Hai nước thống nhất thực thi tốt Hiệp định về Liên hoan giao lưu văn hóa luân phiên giữa hai nước hai năm một lần. Việc khánh thành Trung tâm Văn hóa Ấn Độ Swami Vivekanada (4-2017) tại Hà Nội đã góp phần tăng cường phổ biến rộng rãi những nét văn hóa đặc sắc Ấn Độ tại Việt Nam. Ấn Độ đã và đang hỗ trợ đồng bào Chăm xây dựng nhà cộng đồng Chăm, trường học và các chương trình nghiên cứu văn hóa Chăm tại tỉnh Ninh Thuận, Việt Nam. Hai bên tích cực trao đổi các tổ chức hữu nghị, học giả hai nước, tạo điều kiện thuận lợi cho các cơ quan truyền thông, báo chí hai nước gia tăng hiện diện và hoạt động rộng rãi tại mỗi nước.

Ấn Độ hỗ trợ Việt Nam các dự án phát triển dưới nhiều hình thức như các khoản viện trợ không hoàn lại, tín dụng ưu đãi, đào tạo nguồn nhân lực cho Việt Nam theo các lĩnh vực, ngành nghề mà Việt Nam yêu cầu. Hằng năm, Chính phủ Ấn Độ dành cho Việt Nam 200 suất học bổng thông qua chương trình hợp tác kỹ thuật (ITEC) và 30 suất học bổng theo chương trình trao đổi văn hóa (CEP/GCSS), giúp Việt Nam thành lập Trung tâm Đào tạo công nghệ thông tin và tiếng Anh tại Học viện Quốc phòng Việt Nam, Trung tâm Đào tạo nghề tại thành phố Hồ Chí Minh, Trung tâm tính toán hiệu năng cao tại Đại học Bách khoa Hà Nội,...

Hợp tác khoa học công nghệ giữa hai nước không ngừng được thúc đẩy. Năm 2016, nhân chuyến thăm của Thủ tướng Ấn Độ Narendra Modi đến Việt Nam, hai bên đã ký 7 thỏa thuận liên quan đến khoa học công nghệ như: triển khai xây dựng trạm tiếp nhận, xử lý tín hiệu viễn thám mặt đất tại Việt Nam trong khuôn khổ hợp tác Hiệp hội các Quốc gia Đông Nam Á; giúp Việt Nam đào tạo và cung cấp một số trang thiết bị trong lĩnh vực hạt nhân, viễn thám, sinh học, dược phẩm, năng lượng tái tạo, sử dụng năng lượng hạt nhân vì mục đích hòa bình. Các nghiên cứu khoa học về khoa học chính trị, khoa học xã hội và nhân văn cũng không ngừng được tăng cường. Nhiều hội thảo khoa học đánh giá, nhìn nhận, nghiên cứu cơ bản về Việt Nam-Ấn Độ đã được tổ chức thành công, tiêu biểu là trong 4 năm qua, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh đã tổ chức được 7 hội thảo khoa học quốc tế chuyên đề thuộc lĩnh vực này.

Hai nước không ngừng đẩy mạnh giao lưu nhân dân qua các hoạt động quảng bá du lịch, trao đổi đoàn cấp địa phương, tổ chức hội thảo, hội đàm giữa hai nước trên nhiều lĩnh vực. Thỏa thuận giữa Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh và Bộ Thanh niên và thể thao Ấn Độ, thỏa thuận giữa Hội Liên hiệp thanh niên Việt Nam và Tổng đội Thiếu sinh quân Ấn Độ đã được xác lập và thống nhất duy trì trao đổi đoàn đại biểu thanh niên thường niên nhằm tạo điều kiện để thanh niên hai nước trao đổi kiến thức và kinh nghiệm.

Việt Nam và Ấn Độ cũng đang thúc đẩy việc tìm hiểu khả năng thiết lập thành phố kết nghĩa giữa các thành phố lớn của hai nước để tăng cường trao đổi kinh nghiệm và chuyên môn cũng như tăng cường thiết lập các mối quan hệ với nhiều tổ chức nhân dân khác gần gũi hơn, thân thiết hơn.

Trong bối cảnh của khu vực và thế giới hiện nay đang có nhiều biến động to lớn, nhanh, phức tạp, đa dạng, khó lường, đan xen nhiều xu hướng khác nhau, vừa cạnh tranh, vừa ảnh hưởng, vừa tăng tốc độ phụ thuộc lẫn nhau giữa các cường quốc và nhiều quốc gia dân tộc trên thế giới, tạo ra nhiều cơ hội và thách thức, đòi hỏi phải phát triển mẽ hơn nữa quan hệ hợp tác phát triển Việt Nam-Ấn Độ. Kết quả hợp tác song phương trên một số lĩnh vực trụ cột đã và đang mở ra nhiều triển vọng, nhưng vẫn chưa tương xứng với tiềm năng và kỳ vọng của mỗi nước.

Với truyền thống quan hệ lâu đời, thủy chung, trong sáng, với sự tương đồng và thông hiểu nhau trên nhiều bình diện, với niềm tin chính trị, quyết tâm của lãnh đạo và nhân dân hai nước, trong thời gian tới, quan hệ hợp tác Việt Nam-Ấn Độ sẽ không ngừng phát triển, sẽ trở thành hình mẫu hợp tác trong quan hệ đối tác chiến lược toàn diện.

1. Xem: Bộ trưởng Ngoại giao Cộng hòa Ấn Độ, “Thúc đẩy quan hệ Việt Nam - Ấn Độ phát triển mọi mặt”, đăng trên Đặc san Việt Nam - Ấn Độ: Đối tác chiến lược toàn diện, ngày 7-01-2018

2, 3. Xem: “Tuyên bố chung Việt Nam-Ấn Độ trong chuyến thăm cấp nhà nước tới Ấn Độ của Chủ tịch nước Trần Đại Quang” và “Tuyên bố chung giữa nước Việt Nam và Ấn Độ trong chuyến thăm cấp nhà nước tới Việt Nam” của Tổng thống Ấn Độ Ram Nath Kovind, Website Trung tâm Nghiên cứu Ấn Độ: www.cis.org.vn.